

Լայնափեռեկ հընոցներէն այն լեռան,
Եւ ան ցանի անդամ՝ երբ ալ պարտասած՝
Իր կողմեռեալ, տուղեւած կ'ողջ շքրէէ,
Տըրնակրիան բուրդ աւելոյ մոռնչներով
Կը տատանի, և կը պատէ ծուին երկէնքն:
ԵՐԲԲԲԲ ԳԻՐԳ

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱՍԿԵԱՆ

ԼԵՈՐԱՐՏԻ

Ա Ռ Մ Ի Լ Ո Ւ Ի Մ

Սի՛ւրեփ, դեռ կը յիշե՞ս

Մաշկանացու կենցաղիդ այն ժամանակն,
Երբ աջերուդ մէջ ծիծաղկոտ ու շարժուն
Կը փայլակէր գեղն, ու խուռն և զբաւրթ
Կը կոխէիր դուն շնին առոյգ հասակին:

Անդորուսէս սնեակներն

Ու փողոցները չորս զիշ,
Կը հընչէին մըշտանուազ երգերովդ,
Երբ մշտադիր կընծալկան զործերուդ
Կը նըստէիր, բուրբովին գոռուակ
Ապագայսն այն աղուոր՝
Ձոր մտքիդ մէջ ունէիր:
Երբ հոտաւտ մայիսն, ու դուն օրդ այսպէս
Սովոր էիր անընեկ:

Ես գեղեցիկ ուսումներն

Ու ցըրանաթոր թըղթերն երեմքն թողլով
Ուր իմ հասակը ծաղիկ
Եւ լուսադոյն մասն իմ անծիր կը մաշէր,
Հայրենի տան պատըշգամին վըրայէն
Կ'ունկընդդէի յաւճեալ ձայնիկը երգիդ
Եւ ժիր ձեռքիդ հանած շըշուկն ու շըգեղ՝
Կեկեկով կտաւը դըմնէ:
Կը դիտէի երկէնքը շինջ, պարտէզներն
Եւ ուղիներն ոսկեփայլ:
Եւ այս կողմէն՝ հեռուն՝ ծոփն, ա՛յն կողմէն շինն,
Ձըւսի լեզու մաշացու:
Ինչ որ ներսէս կը զգայի:

Ինչ անուշակ մտածումներ,

Ինչ յայտեր, ինչ սըրտեր, ո՛վ իմ Սիւրեփս.
Ճակատագիրն ու մարդկային կեանքն ինչպէս
Կ'երեւար մեզ այն ատեն:
Այդքան յայտեր յիշուս՝
Հնդ կը ճընշէ զդցում մը դառն ու աքխուր,
Եւ կը սկսուի թըշուստութիւնը ողբալ:
Ո՛վ բնութիւն, ո՛վ բնութիւն, ինչե՞ն չես ի տար
Յետոյ ինչ որ կը խոտառաս այն ատեն.
Ինչե՞ն աշգլափ կը խաբէր քու զակընեղդ:

Ձըմառ դեռ լըլըրցուցած դալարին,

Ծառուկ ցափ մ'աթարձակումէն յաղթեալ
Կը մեռնէիր, ո՛վ ջընքընդէ, և լէիր
Տեսներ ծաղիկն հասակդ:

Ձէր քու սըրտիկըզ զըզուր
Քաղցրիկ զովտաը մերթ քու սեւ մազերուդ,
Մերթ սերածաւ և ամօթխած աջերուդ.
Քեզի հետ քու մտերմութենքըզ չէին
Սերայ վըրայ խօսիւր մօտի օրերուն:

Կը կորսուէր քի՛չ ատենէն

Իմ անուշակ յոյսս ալ, ինծի՛ ալ ժըխտեց
Ճակատադիրն առոյգ կեանքին փըթիթներն:
Աւա՛ղ, ի՛նչպէս, ի՛նչպէս անցար սահեցար՝
Նորարուսիկ կեանքին ընկեր սերական,
Արտասուելի յոյս իմ դու:
Ա՛յս է ուրեմն աշխարհն, ա՛յս
Հաճոյցներն իր, սէրը, զործերն ու զէպերն,
Որոնց վըրայ խօսակցեցանք մենք այնքան:
Ա՛յս է վեհապէ մարդկային սերունդին:
Ըստոյն հազիւ ծայր տուած՝
Ինկար, հէք դու. և ձեռքով
Դուն հեռուէն ցուրտ մաշը ցոյց կու տայիր
Ու գերեզման մը Թափուր:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱՍԿԵԱՆ

Ի Մ Ա Հ

Ա.

Մէկգի՛ նեաէ մաշացու քող՝ Հողի անմահ.

Խորտակեցաւ մարմնոյ ա՛նկը արգելաբանն
Ուր պատէպատ կ'ընդհարէի՛ր՝ ելիցն անմկոտ,
Հընու՛. Հուից՝ ա՛նա քեզ ժամն ազատութեան.
Թո՛ղ այդ նիւթերն՝ օտարտո՛ր՝ հաւաքածոյ՝
Դառնան՝ նորէն ազատ՝ ի կոյսս իւրեանց նախկին,
Յայերս՝ ի լոյս՝ ի դալարին՝ ի ցնդող փոկը
Մաղկին՝ ի սոյլ թռնոյ՝ ի շէթ լինջ վըտակին:
Կամ մաշուան սե ձուլաբանին մէջ լուծուելով
Յախտնից օրէքներով՝ թող նորակազմ
Հիւսնն մարմին մ'ուր ի ստորին մուրակաց
Փայշ նոր Հողի մը ճակատել կենաց ի ուզով,
Անձանութին խորէն բըխած ուղի մ'անընդառ
Կը կարկաշէ ամենուրեք կեանք սփռելով:
Անոր պղպշակը՝ ծաղկունք ու աստղունք կը ցուանան,
Ու անոնց վերեւ ճախրէ Հողին մեծ թեկերով:
Շունը աշնային կը թոռմեցէ գծադիւն ծիծաղ.

Աստղատակէ թող բընութիւն իրեն աւարն՝
Անբաւութեան մէջ՝ կը թոռմին ո՛վ զիսէ ուր:
Յախտնից առէկ երկունքն ալ զո՛րքն անցորդ:
Յափշտակէ թող բընութիւն իրեն աւարն՝
Եւ տարերայ քաշիէ անվը՛շ շըշանին մէջ:
Շունայ արմատը՝ կարօտը սննդան՝ մուռն թերեւ
Հողակոյտիդ մէջ, ու մշակին բա՛ն յեկել

Դարձնէ կորցն այն որ կըքնի՛ աւաղ՝ էր ՂՈՒ.
Ձէ լըկայ բան մ'որ խափանէ ըզթաւաւունն
Այն մեծ անուայ ողջ շառայլը ձկալն յանբան.
Ահախաղից ա՛յնքան՝ որ թըւին մութ աջերուն:

Բ.

Յետին ե մեծ եղբայրութիւն մը՝ նոյն անձայն քարայրներու տակ կը խմբէ յանձնու սողովը՝ ջրայ որոյ կանոնը էր չեղա զարուս մ' ե զայն որ լոկ քաւէց բոկոսն ի սուր անտապս արեւնեւով,

Ու սպանակից կարկառած մատն, ե շղթայիք — Որ ալ փշրած են — կապուած ոտք, ե զանկն ունայն Որ այնքաններ հմայեց, ե արզ յակնակապինքս փոխանակէ զերկնակապոյտն ծով մթութեան,

Եւ զպատանին որոյ ձեռքէն կենաց բաժակն ինկաւ դեռ լի՝ ե կան կըմարտն իբր անարեկ, Եւ մեռնելու կարօտ՝ որ իւր ուսէն խնդիւ Թօթուեց կենաց բռնէ ե ճանչիլ յանկեան ուրեք:

Ինկերք են քեզ ինչ որ եղան չին նաւապետք՝ Եւ իմաստունը՝ ե սուրբք՝ ու չզօր Թազաւորներ՝ Անհետացած ազգաց՝ անծայր շարք ուրուանման՝ Յայտատակ մութ զաւլիժն հաւաւեց յաճօր ըստուեր:

Եւ հուկ մտերմիչ իսկ երբ այնքեւ զարդին շիրմէդ՝ Եւ աճն կապ փշրէ որ զքեզ զօղէր երկրին, Երբ Թառեւու ճիւղ մ'իսկ Թռչնիկն հոն չգտնէ, Եւ ոչ փայրի ծաղկունք հողիկ մ'ուր բողբոջին,

Մայր բընութին զայդ կու տայ քեզ արժակ զաշտեր, Եւ ամբոխեալ իւր ծովերուն մեծ հաւուանք, Թաւ անտառներ, ու միանափայլ պսակնին յանրիծ կապոյտն երկնից զըզող լեռներն ու իրենց սահանք:

Լապտերք քու մեծ դամբարանիդ գիշերն ի բուն Վաղին աստեղք՝ աճն մորկէ վեր լուսատու:

Եւ ամբարպազ մէջն տգոյն զվարդ լուսին, Եւ զընդհանուրս լուսով լեցնող զուռի արեւու:

Փու կորստեամբդ ինչ փոյթ բնութեան — Յոսկի ծաւ (մուց

Աւշալուսայ ոչ մի ծիծաղ պիտի պակի,

Ոչ է զմայմանց զարեան մէկ Թերթ, ոչ մի ծիծաղ Տարփաւորաց այտէն, ոչ մի արտօսը աղի:

Բարեկամներ պիտի ճեմին խօսակցելով, Կամ կայտառն խուճըց է պար զըւարթ, կամ երկրապեղ Պիտի զատէ խով յաւիտեան սոկերցդ յոսկերց՝ Հողընկերբդ — անփոյթ Թէ ո՞վ ննչէ այդ տեղ:

Գ.

Թող հերամբիժ աշխարհդ ուրեմն՝ աղցից հովերն Հովանացեալ երկայնաշար նահններէն.

Թող իւր երկար ցաւերն ե սուղ ու կնդժ բերկրանք, Եւ ըզբալիտս իւր զօր արցունք միշտ կ'ոտոզն:

Ալ լապտերաց տօգոյն լուսով՝ մարմնայ վըրայ Լաւ սիրելիքդ — Յետին է ցաւն այն զոր կու տաս. Ալ մի՛ տրտմիր դու, անյապաղ սե մոռացօնց Գրեթմաճն ալ խոր սփռն պիտի վըրաս:

Ինչպէս աղկաղիկ մակուկն մէջ զարեւորելով Տեսնէ նաւազ ըզլեռնաղէզ կանգնող կոհակ Որ կը գիժէ վըրան փլչիլ՝ ե կ'եղծանէ Իւր աչքերէն երկնիքի տեսքն իւր փրփրոց տակ, Մոռացօնց ալ այսպէս — Ի զօր խանդին սլացիւք Հնւթէճ քերթողն. — Է զար բուռն հարած

Իւր զահոյից ցանուներն սէջ իշխանն ազանց Աւերէն վեր կանգնել ճշն — զճճ փառապանծ

Յուսայ դիւցազն ի մբտներս իւր. — ամենի փաւնէ կոհակն, ե նոր սերունդց յետասանայաց Աւարեկեալ կը տեսնէ շուրց ի մելաւանս Նշխարներ ցիր ե ցան՝ ամենն ալ շախմատուած:

Բայց ուր բացուի շիրմի՛ յանդորր անդունդ ծովուն Կամ հրեզնէն ի բոց՝ ե կամ արեանց ի դաշտ՝ Երբ Սէր ի զօր կը բնուէ զքեզ՝ հողեալ մարմնոյդ Մօտ հասնելով Ասկութիւն քրթէ՛ անհաշտ:

Բայց մի՛ արտմիր՝ մի՛ զարմանար՝ այլ կարեկցէ՛ Նըման ի խաչ ելած մեծի՛. — ամբոխն այն խուռն Տըգէտ է ո՛հ քան չար. — ե քեզ՝ հողի՛ ինչ փոյթ. Ինչ հրաշքաց զաւաւս մըտար ընդ անձուկ դուռն:

Կատարեցիր պարտքդ անարտունջ, հիմա յոգնած՝ Քաշ զորաւկրին պէս զօր զարկաւ զնոյակ մ'ի կող Եւ իր զրօշուն ծուկնից փաթթած՝ զետին կ'իյնայ. Փայտեայ խաչի մը շուրթն տակ պառկէ է հող:

Ալ նորարծարծ քո Թեւերէ՛ շող մը մըպիտ Վերջին — կաթէ մարմնոյդ վըրայ՝ վըսմ՝ տաճար Զոր իւր աստուածն ունայն Թողուց ե հեռացու Հողմ ե անբն պիտի քանդեն զայն դիր ե տար:

Ընկեր եղաւ նա քու երկար ճանապարհիդ, Եւ քո սարսուռք ցաւմեղեղացին զայն. — քո ցասումն Այդ աչքերէն Թափեց շանդերն. անոր ջրթունք Քաղեցին քեզ ըզմարմորեց անուշութիւն:

Դ.

Հիմայ պարզէ ոսկեթեւերդ անհունին մէջ՝ Հողի անմաւ. ընչէ ազատ ե աներկելի:

Արեներու մէջն անցիր որ երփնալույս Անհագհրաշ մարաի մէջ կ'երթան ի լեւդ:

Տնւ. ասողերէն կ'իշխեն բուժր լուսամարմին Արեամարհեալց յերկրէ՝ հանճարք ըսքանչիւր, Ճշմարտութեան նաւատակներն, ե Տեսանողք, Եւ զիտութեան ինքնանըւր զօնք քաշարի:

Եւ սուրբ քերզողն՝ հանդերձելոց զուշակ ու երգէլ, Անտատուն կորացածակ խոշը մարդկութեան, Եւ աղէկն ինչ զօր պատրեցին ու վրան Թըքին Եւ մաշեցաւ նա՝ ծաղր ի շուրթն ե սիրտ յարեան:

Եւ անարատ հաւատաւորն իւր ըսփոփած Թռուաներուն արցունքներով աստղապառակ, Եւ այն որ լուռ աստապեցաւ՝ ե յոյս սրտին Թարգարութիւնն անմաւ մընաց անայլայլակ:

Սո՛ւրբ լուսերամբ՝ որ իբրեւ ուղի եւ շողերու Առաջ յատեղէ վերելակէ դէպ յաղբերն իւր Մե՛ծ ովկանն երկնակութեան ե լուսերու Ո՛ր բիւր տարազ կը ծաւալին համարանափիւռ:

Ե.

Մահուան սե քօղն ի գլուխ՝ հանդարտ ե պերճաբար Մշտի՛ր՝ Հողի՛ Ընթին գունն: Ալ ցաւերէզ Ազատեար — Լոյս գունդեղուն մէջն սլացիք Մե՛ծ արփեն ըողող պսակեալ՝ յըզմից քոց կէտ:

Թ. ԹԵՂԵԱՆ